

Marcin Nytko

Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw w Krakowie

UWARUNKOWANIA PRAWNE BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W INDIACH

1. Wstęp

Z początkiem ostatniej dekady XX wieku, podobnie jak na całym świecie, tak i w regionie Azji i Pacyfiku, na sile przybrały procesy integracji gospodarczej. Obok integracji instytucjonalnej w ramach poszczególnych subregionów¹ równoległe dokonywały się procesy integracji na poziomie korporacji (poziom mikroekonomiczny), sektorów (poziom mezoekonomiczny) oraz rynków (poziom makroekonomiczny) w ramach całego regionu. Jednym z akceleratorów, a zarazem efektów procesu integracji są bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ)², które wiążą się

---

¹ Wśród nich można wymienić m.in. Stowarzyszenie Państw Azji Południowo-Wschodniej ASEAN (*Association of South East Asian Nations*) i Południowoazjatyckie Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej SAARC (*South Asian Association for Regional Cooperation*).

² BIZ jest kategorią międzynarodowych inwestycji dokonywaną przez rezydenta jednego kraju, nazywanego „inwestorem bezpośrednim” lub „firmą-matką”, z zamiarem sprawowania długotrwałej kontroli w przedsiębiorstwie innego kraju, nazywanym „przedsiębiorstwem bezpośredniej inwestycji” lub „firmą-córką”. Przez „długotrwałą kontrolę” rozumie się tutaj istnienie długoterminowych relacji pomiędzy inwestorem bezpośrednim i przedsiębiorstwem bezpośredniej inwestycji oraz istotny poziom oddziaływania, który daje inwestorowi bezpośredniemu efektywny głos w zarządzaniu przedsiębiorstwem bezpośredniej inwestycji. Minimalny próg zaangażowania kapitałowego inwestora bezpośredniego w przedsiębiorstwie bezpośredniej inwestycji, dla uznania inwestycji za BIZ, ustalono na poziomie 10%. Por. *Balance of Payments Manual – Fifth Edition*, IMF, Washington 1993, s. 86-87; *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment – Third Edition*, OECD, Paris 1996, s. 7; *World Investment Report 2005*, UNCTAD, New York 2005, s. 297.

nie tylko z międzynarodowym transferem kapitału, ale również z transferem pracy i wiedzy³ oraz mogą nieść ze sobą efekt kreacji handlu⁴.

Analizując dane w zakresie przepływów BIZ wewnątrz całego regionu od początku lat 90. XX wieku można zaobserwować szczególnie dynamiczny wzrost napływu BIZ do Indii. Jak wynika z dotychczasowych badań autora niniejszego studium, przeprowadzonych w latach 2004-2006, rozwój BIZ w Indiach w latach 1991-2005 determinowany był wieloma czynnikami, ale głównym była liberalizacja regulacji prawnych w zakresie BIZ w tym kraju⁵. Mając na uwadze, iż od badań tych minęły już trzy lata, należy stwierdzić, że pojawia się pytanie, czy liberalizacja przepisów BIZ w dalszym ciągu stymulowała rozwój BIZ w Indiach. Przesłanką dla podjęcia tematu niniejszego opracowania była zatem ciekawość poznawcza, jak również osobiste zainteresowanie autora zagadnieniem BIZ oraz problematyką Indii⁶.

W związku z tymi przesłankami celem pracy była analiza uwarunkowań prawnych podejmowania BIZ w Indiach w latach 1991-2008 oraz ocena ich wpływu na wielkość napływu BIZ do Indii. Dla osiągnięcia określonego celu pracy zdefinio-

---

³ Istotą BIZ, odróżniającą je od inwestycji portfelowych, jest transfer nie tylko kapitału, ale również pracy i wiedzy (technologicznej, marketingowej i organizacyjnej). Por. E. Cyrson, *Korporacje wielonarodowe. Prawidłowości ekspansji zagranicznej*, PWN, Warszawa 1981, s. 157.

⁴ Szerzej: M.A. Weresa, *Inwestycje niemieckie w Polsce a handel bilateralny: substytucja czy komplementarność?*, Instytut Gospodarki Światowej, SGH, Warszawa 2002, s. 4-11.

⁵ Badania te prowadzone były w ramach przygotowywanej przez autora pracy doktorskiej na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (obecnie: Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu).

⁶ Autor opublikował dotychczas kilkanaście prac w zakresie problematyki BIZ i Indii, powiązanych bezpośrednio lub pośrednio z przedmiotem niniejszego studium, zob. m.in.: M. Nytko, *Bepośrednie inwestycje zagraniczne: Determinanty atrakcyjności inwestycyjnej Indii*, [w:] *Internacjonalizacja, globalizacja i integracja we współczesnej gospodarce światowej*, red. T. Sporek, AE, Katowice 2006, s. 265-277; M. Nytko, *Koszty transakcyjne jako determinanta kooperacji i tworzenia relacji partnerskich przedsiębiorstw zagranicznych i lokalnych w Indiach*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009 (publikacja preprint: <http://nytko.eu>); M. Nytko, *Liberalisation of Indian Foreign Direct Investment Policy: 1991-2006*, Zeszyty Studiów Doktoranckich nr 32, AE, Poznań 2007, s. 51-72; M. Nytko, *Metodologia badań skutków bezpośrednich inwestycji zagranicznych ex post w kraju goszczącym*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009 (publikacja preprint: <http://nytko.eu>); M. Nytko, *Międzynarodowa pozycja konkurencyjna Indii w zakresie bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009 (publikacja preprint: <http://nytko.eu>); M. Nytko, *Międzynarodowe public relations Indii (Country Branding)*, Working Papers and Reprint Series no. 10, AE, Poznań 2006; M. Nytko, *Model T. Ozawy jako narzędzie prognozy skutków rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009 (publikacja preprint: <http://nytko.eu>); M. Nytko, *Reformy podatkowe w Indiach w latach 1991-2005*, Zeszyty Studiów Doktoranckich nr 27, AE, Poznań 2006, s. 53-69; M. Nytko, *Znaczenie bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla rozwoju gospodarczego Podkarpacia*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009 (publikacja preprint: <http://nytko.eu>); M. Nytko, *Znaczenie bezpośrednich inwestycji zagranicznych w rozwoju gospodarczym krajów rozwijających się*, [w:] *Wyzwania międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju*, red. K. Czaplicka, ASPRA-JR, Warszawa 2007/2008, s. 163-178.

wano zadania badawcze pracy, tj. syntetyczną analizę zmian prawnych w zakresie podejmowania BIZ w Indiach w latach 1991-2008 i ich efektu, czyli stanu prawnego na początku 2009 r. oraz wielkości napływu BIZ w okresie, dla którego dostępne są zweryfikowane dane statystyczne.

Mając na uwadze cel oraz zdefiniowane zadania badawcze, określono zakresy pracy. Podmiotem badania są Indie. Przedmiotem zaś uwarunkowania prawne podejmowania BIZ i ich efekty. Zakres czasowy pracy obejmuje lata 1991-2008, przy czym przedstawiony w pracy stan prawny jako efekt zmian dokonanych w latach 1991-2008 dotyczy marca 2009 r., a analizowane dane statystyczne, ze względu na dostępność danych zweryfikowanych przez Konferencję Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju UNCTAD (*United Nations Conference on Trade and Development*), dotyczą lat 1991-2007⁷.

Praca ma charakter teoretyczno-empiryczny. Metodami badawczymi były studia literatury przedmiotu, analiza prawno-ekonomiczna oraz analiza statystyczna. W pracy wykorzystano głównie materiały wtórne (akty prawne, literaturę naukową i popularnonaukową oraz bazy statystyczne).

2. Synteza reform w zakresie BIZ w Indiach

Polityka wobec BIZ regulowana jest w Indiach w ramach polityki przemysłowej⁸. Pierwsza uchwała rządu w tym zakresie została przyjęta w 1948 r. (Industrial Policy Resolution, 1948). Została ona następnie zastąpiona nową w 1956 r., która w latach 1973, 1977 i 1980 podlegała zmianom przez stosowne rozporządzenia SIP (Statement on Industrial Policy, 1973, 1977, 1980). W konsekwencji kryzysu gospodarczego lat 1990-1991, jak również zmieniającej się sytuacji na świecie, m.in. rozpadu dwubiegunowego świata, postępującego procesu integracji i globalizacji, władze Indii podjęły decyzję o głębokich zmianach w polityce przemysłowej. Polityka ta na nowo została zdefiniowana w rozporządzeniu Ministerstwa Przemysłu (Ministry of Industry)⁹ z dnia 24 lipca 1991 r. (Statement on Industrial Policy, 1991)¹⁰.

Podstawowe założenie SIP 1991 zakładało, że BIZ są istotą dla modernizacji oraz przemysłowego rozwoju Indii. Władze, obserwując zmiany zachodzące w gospodarce światowej i dostrzegając potrzebę zdynamizowania relacji pomiędzy przedsiębiorstwami krajowymi i gospodarką światową w większym stopniu, niż

---

⁷ Dane dotyczące struktury sektorowej napływu BIZ, ze względu na dostępność takich danych, dotyczą okresu kwiecień 2000-wrzesień 2008.

⁸ Polityka przemysłowa to zbiór procedur, zasad, regulacji itp. odnoszących się do działalności przedsiębiorstw będących własnością publiczną i prywatną. Por. R. Datt, K.P.M. Sundharam, *Indian Economy*, S. Chand & Company Ltd., New Delhi 2005, s. 176.

⁹ W latach 90. nazwa Ministerstwa Przemysłu (Ministry of Industry) została zmieniona na Ministerstwo Handlu i Przemysłu MCI (Ministry of Commerce & Industry).

¹⁰ *Statement on Industrial Policy*, GOI, New Delhi 1991. Dalej: SIP 1991.

miało to miejsce w latach poprzednich, postanowiły, że jej polityka będzie miała za zadanie zachęcić zagranicznych inwestorów do lokowania kapitału w Indiach. Według założeń, zwiększony napływ BIZ miał przynieść gospodarce istotne korzyści w postaci transferu technologii, wiedzy marketingowej, nowoczesnych technik zarządzania oraz nowych możliwości rozwoju eksportu. Założenia zmierzały jednak w kierunku przyciągania jedynie inwestycji do sektorów zaawansowanych technologii, czyli tych, które potencjalnie miały wiązać się z największymi korzyściami dla gospodarki kraju.

Choć zmiany określone w SIP 1991 nie dotyczyły tylko kwestii BIZ, ale również innych obszarów warunkujących to zjawisko, a mianowicie: systemu licencjonowania przemysłu, porozumień o transferze technologii zagranicznej TTZ (Foreign Technology Agreements), polityki wobec sektora publicznego oraz regulacji rynku w zakresie praktyk monopolistycznych, to największe zmiany dotyczyły właśnie polityki BIZ. Jak wspomniano wyżej, władze postanowiły podjąć wiele kroków w celu przyciągnięcia KTN do sektorów wysokich technologii, których rozwój uznano za priorytet. Dlatego zdecydowano się zwiększyć pulap możliwego udziału korporacji transnarodowych (KTN) w przedsiębiorstwach bezpośrednich inwestycji (PBI) do 51% w 35 sektorach, które przyjęło określać się *high-priority industries*¹¹. Dla BIZ w tych sektorach wprowadzono tzw. „ścieżkę automatycznej zgody”¹². Były to te sektory, w których BIZ były już wcześniej dopuszczane, ale za zgodą władz i w wielkości do 40% udziału inwestora zagranicznego. Dopuszczono również możliwość udziału inwestora zagranicznego powyżej 51% w PBI w 35 wybranych sektorach, ale wymagało to zgody nowo utworzonego urzędu, tj. Komisji ds. Rozwoju Inwestycji Zagranicznych FIPB (Foreign Investment Promotion Board). W ocenie rządu zmiany te miały spowodować, że polityka w zakresie BIZ stanie się bardziej transparentna i będzie atrakcyjna dla zagranicznych przedsiębiorstw chcących inwestować w Indiach. Faktycznie, zmiany te były istotnym krokiem w liberalizacji polityki BIZ. Z perspektywy czasu widać jednak, że był to dopiero początek pierwszego etapu reform i istotne zmiany miały dopiero nastąpić w następnych latach¹³.

Kolejne kluczowe zmiany miały miejsce w 1997 r. Ogłoszono wówczas istotne rozszerzenie listy sektorów objętych ścieżką automatycznej zgody oraz w wybranych sektorach podniesiono pulap dopuszczalnego udziału inwestora zagranicznego w indyjskim przedsiębiorstwie. W 3 kategoriach dóbr kopalnianych dopuszczono możliwość podejmowania BIZ do 50% udziału inwestora zagranicznego. W 13 dodatkowych sektorach dopuszczono możliwość podejmowania BIZ do 51%, a w 9 do 74% udziału inwestora zagranicznego. Nowe sektory objęte ścieżką

¹¹ Lista 35 priorytetowych sektorów znajduje się w załączniku nr 3 do SIP 1991.

¹² Według tzw. ścieżki automatycznej zgody, PBI zobowiązane było zgłosić w ciągu 30 dni fakt podjęcia BIZ do odpowiedniego oddziału Indyjskiego Banku Rezerw RBI (Reserve Bank of India).

¹³ Szerzej: M. Nytko, *Liberalisation...*

automatycznej zgody stanowiły suplement do aneksu 35 priorytetowych sektorów z 1991 r.¹⁴ Opisane powyżej zmiany miały najbardziej istotny charakter od 1991 r. i można uznać, że rozpoczęły one drugą fazę liberalizacji w zakresie BIZ, która była kontynuowana w następnych latach¹⁵.

W lutym 2000 r. miały miejsce kolejne istotne zmiany, które można uznać za rozpoczęcie trzeciej fazy procesu liberalizacji BIZ w Indiach. Podjęto decyzję o istotnej ekspansji listy sektorów objętych ścieżką automatycznej zgody BIZ do 100% udziału inwestora bezpośredniego w PBI. Lista ta była jednak już tak długa, że zdecydowano się zastąpić ją tzw. krótką listą negatywną sektorów, w których podjęcie BIZ w dalszym ciągu wymagało uzyskania zgody władz. Na liście negatywnej pozostały następujące typy działalności: (1) wymagające posiadania licencji; (2) zawierające większy niż 24-procentowy udział KTN w PBI produkującym dobra zarezerwowane dla drobnej wytwórczości; (3) wymagające zgody władz wynikającej z regulacji lokalizacyjnych określonych w SIP 1991; (4) w sektorach, w których inwestor zagraniczny posiadał już inne PBI; (5) akwizycji udziałów w istniejących indyjskich przedsiębiorstwach; (6) w sektorach ograniczonych innymi regulacjami. Wszystkie projekty BIZ w sektorze publicznym oraz w PBI w 100% zorientowanych eksportowo EOU (*Export Oriented Units*) miały kwalifikować się do ścieżki automatycznej zgody, podlegając powyższym warunkom¹⁶. W latach 2000-2008 wprowadzano kolejne, stopniowe zmiany liberalizujące prawo w zakresie BIZ, w tym zwiększano możliwy pułap zaangażowania zagranicznych inwestorów w określonych sektorach i obejmowano kolejne sektory ścieżką automatycznej zgody. Zmiany te nie miały jednak już tak rewolucyjnego charakteru jak wcześniejsze¹⁷.

Z powyższej analizy procesu zmian regulacji prawnych w zakresie BIZ wynika, że proces ten można podzielić na trzy etapy. Pierwszy trwał od sierpnia 1991 r. do końca 1996 r., kiedy obowiązywała lista tzw. priorytetowych sektorów, w których możliwe były BIZ do 51% udziału kapitału zagranicznego według tzw. ścieżki automatycznej zgody. Drugi – od 1997 do końca 1999 r., kiedy to możliwe były BIZ do 50, 51 i 74% udziału kapitału zagranicznego w ponad stu sektorach według ścieżki automatycznej zgody oraz do 100% w wybranych sektorach za zgodą władz. Trzeci rozpoczął się w 2000 r., kiedy lista dozwolonych sektorów dla BIZ została zastąpiona krótką listą negatywną, w konsekwencji czego BIZ możliwe były do 100% udziału kapitału zagranicznego w większości sektorów według ścieżki automatycznej zgody.

¹⁴ Szerzej: DIPP, MCI, GOI, *Press Note No.2 (1997 series) dated 17.01.1997*.

¹⁵ Szerzej: M. Nytko, *Liberalisation...*

¹⁶ Szerzej: DIPP, MCI, GOI, *Press Note No.2 (2000 series) dated 11.02.2000*.

¹⁷ Szerzej: Foreign Direct Investment Policy – April 2006, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 2006; Investing in India – Foreign Direct Investment– Policy and Procedures March 2005, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 2005; Investing in India: Foreign Direct Investment Policy and Procedures – March 2009, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 2009; Manual on Foreign Direct Investment in India – Policy and Procedures – May 2003, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 2003; M. Nytko, *Liberalisation...*

3. Regulacje prawne w zakresie BIZ w Indiach w 2009 r.

Procedura podjęcia BIZ w Indiach w 2009 r. odbywa się według dwóch możliwych ścieżek – automatycznej zgody oraz wymaganej zgody władz. Ścieżka automatycznej zgody wymaga od PBI zgłoszenia tego faktu na przewidzianym formularzu w ciągu 30 dni od dnia dokonania transakcji do odpowiedniego oddziału Indyjskiego Banku Rezerw RBI (Reserve Bank of India). Procedura wymaganej zgody władz powoduje konieczność złożenia stosownej aplikacji na formularzu FC-IL lub na zwykłym papierze z listą wymaganych załączników¹⁸.

W konsekwencji reform wprowadzonych w latach 1991-2008 w marcu 2009 r. BIZ możliwe były według procedury automatycznej zgody do 100% udziału kapitału inwestora zagranicznego we wszystkich rodzajach przedsięwzięć, poza pewnymi wyjątkami:

- BIZ są całkowicie zakazane w zakresie handlu detalicznego, z wyjątkiem tzw. sklepów jednomarkowych, energii atomowej, hazardu i zakładów oraz gier losowych;
- do 20% udziału kapitału zagranicznego możliwe są BIZ w zakresie transmisji radiowej na falach FM (wymagana dodatkowa zgoda);
- do 26% udziału kapitału zagranicznego możliwe są BIZ w zakresie nadawania telewizyjnego (wymagana dodatkowa zgoda), mediów prasowych o charakterze informacyjnym (wymagana dodatkowa zgoda), przemysłu obronnego (wymagana dodatkowa zgoda), usług ubezpieczeniowych (ścieżka automatycznej zgody) oraz przemysłu paliwowego (wymagana dodatkowa zgoda);
- do 49% udziału kapitału zagranicznego możliwe są BIZ w zakresie sieci transmisyjnych, m.in. infrastruktura techniczna, sieci kablowe, zarządzanie siecią (wymagana zgoda), lokalnego regularnego transportu lotniczego (ścieżka automatycznej zgody), funduszy zarządzających aktywami (wymagana zgoda), przemysłu paliwowego (w określonych przypadkach wymagana zgoda), giełd towarowych (wymagana zgoda), giełd papierów wartościowych (wymagana zgoda), pośrednictwa kredytowego (wymagana zgoda);
- do 51% udziału kapitału zagranicznego możliwe są BIZ w zakresie jednomarkowego handlu detalicznego (ścieżka automatycznej zgody);

---

¹⁸ Lista wymaganych załączników znajduje się w na stronie internetowej Departamentu Polityki i Rozwoju Przemysłu DIPP (Department of Industrial Policy and Promotion) w Ministerstwie Handlu i Przemysłu MCI (Ministry of Commerce & Industry, Government of India): <http://dipp.nic.in>. W przypadku aplikacji składanych przez obywateli Indii niebędących rezydentami NRI (Non-Residents Indians) oraz projektów dotyczących jednomarkowego handlu detalicznego powinny one być składane w Departamencie Polityki i Rozwoju Przemysłu DIPP (Department of Industrial Policy and Promotion) w Ministerstwie Handlu i Przemysłu MCI (Ministry of Commerce & Industry, Government of India). W przypadku pozostałych – w Departamencie Spraw Ekonomicznych DEA (Department of Economic Affairs) w Ministerstwie Finansów Indii MF (Ministry of Finance, Government of India).

- do 74% udziału kapitału zagranicznego możliwe są BIZ w zakresie usług telekomunikacji naziemnej i komórkowej (do 49% według ścieżki automatycznej zgody, powyżej wymagana jest dodatkowa zgoda), usług telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (do 49% według ścieżki automatycznej zgody, powyżej wymagana jest dodatkowa zgoda), usług bankowości prywatnej (według ścieżki automatycznej zgody), usług nieregularnego transportu lotniczego – charter itp. (według ścieżki automatycznej zgody), usług transportu lotniczego cargo (według ścieżki automatycznej zgody)¹⁹.

Ponadto w określonych przypadkach dla BIZ z udziałem kapitału zagranicznego do 100% w PBI istnieją dodatkowe obostrzenia polegające na konieczności uzyskania pozwolenia lub spełnienia innych warunków. Dotyczy to: zarządzania lotniskami, wydobywania węgla i lignitu, handlu dobrami wytworzonymi w ramach sektorów drobnej wytwórczości, usług kurierskich, uprawy i produkcji herbaty, niebankowej działalności finansowej, działalności deweloperskiej, usług informatycznych, usług transportu lotniczego, handlu energią, produkcji papierosów i alkoholu²⁰.

4. Wielkość napływu BIZ do Indii

Wielkość napływu BIZ w dziejach niepodległych Indii przed 1991 r. była stosunkowo niewielka. Istotne zmiany BIZ przyniósł pod tym względem rok 1991, kiedy to rozpoczęto proces transformacji gospodarczej, od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki wolnorynkowej. Zmiana ta jest szczególnie widoczna, kiedy porówna się wielkość napływu BIZ w poszczególnych dekadach. W latach 70. XX wieku napływ BIZ do Indii wyniósł zaledwie 161 mln USD, w latach 80. wielkość ta wyniosła 1,2 mld USD, w ostatniej dekadzie XX wieku napływ ten wyniósł 18,5 mld USD. W pierwszych siedmiu latach XXI wieku wielkość napływu BIZ do Indii wzrosła natomiast aż do 71,5 mld USD (por. rys. 1).

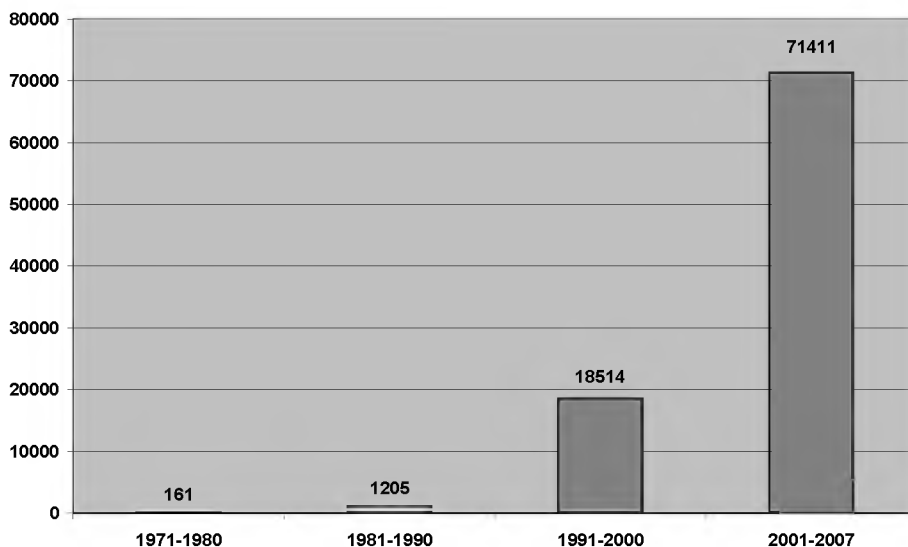
Z danych dotyczących rocznych wielkości napływu BIZ do Indii w latach 1991-2007 wynika, że wielkość ta w 1991 r. wynosiła 75 mln USD, w kolejnych latach systematycznie rosła, aż do 1997 r., kiedy to wyniosła 3,6 mld USD. W kolejnych dwóch latach wielkość napływu BIZ spadła, odpowiednio do 2,6 mld USD i 2,2 mld USD. W 2000 r. wielkość napływu BIZ powróciła do poziomu z 1997 r. W kolejnych dwóch latach rosła. W roku 2001 wielkość napływu BIZ do Indii wyniosła 5,5 mld USD, w roku następnym 5,6 mld USD. W 2003 r. spadła do 4,3 mld USD. Z kolei w 2004 r., kiedy wyniosła 5,7 mld USD, powróciła do poziomu z 2001 i 2002 r. W 2005 r. wielkość napływu BIZ do Indii wzrosła do 7,6 mld USD, aby już w następnym roku wzrosnąć do 19,7 mld USD i 22,9 mld USD w roku 2007 (por. rys. 2). W latach 1991-2007 wielkość napływu BIZ do Indii wzrosła zatem trzys-

---

¹⁹ Por. tamże.

²⁰ Por. tamże.

krotnie. Podczas gdy, w tym samym okresie, nominalne PKB Indii i eksport wzrosły przeszło pięciokrotnie²¹.

Rys. 1. Napływ BIZ do Indii w latach 1971-2007 (mln USD)

Źródło: UNCTAD FDI Statistics, <http://stats.unctad.org/fdi>.

Drugą z miar rozwoju BIZ jest skumulowana wielkość ich napływu. W 1991 r. skumulowana wielkość napływu BIZ do Indii wyniosła zaledwie 1,7 mld USD. Jak pokazano wyżej, wielkość napływu tego rodzaju inwestycji do Indii w okresie 1991-2007 miała dodatnią wartość, dlatego zasób ich napływu do Indii systematycznie rósł. W 2007 r. skumulowana wielkość napływu BIZ wyniosła 76,2 mld USD. Skumulowana wielkość napływu inwestycji do Indii wzrosła zatem czterdziestopięciokrotnie²². Mając na uwadze fakt, iż skumulowana wielkość napływu BIZ na świecie w latach 1991-2007 wzrosła ośmiokrotnie, należy uznać wzrost dotyczący napływu inwestycji do Indii za niezwykle wysoki²³.

Ostatnim elementem analizy napływu BIZ do Indii jest analiza struktury sektorowej. W indyjskich statystykach gospodarczych nie funkcjonuje jednolity podział gospodarki na sekcje i działy, znany z krajów wysoko rozwiniętych, a jedynie umowny podział na sektory. W statystykach BIZ jest ich 63. Taka sytuacja znacznie komplikuje analizę struktury sektorowej, gdyż niektóre z nich są

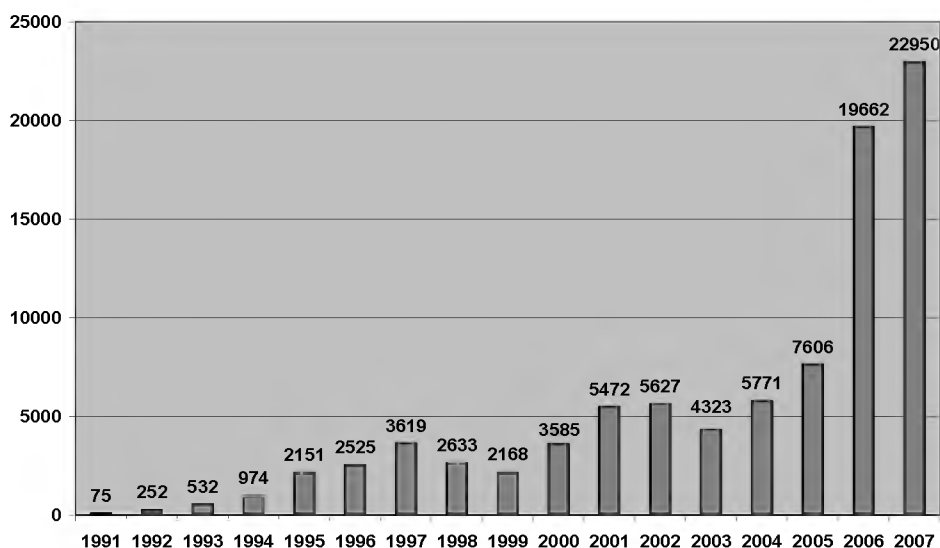
²¹ Wyliczenia własne na podstawie danych: UNCTAD FDI Statistics (<http://stats.unctad.org/fdi>) i ADB Statistics (<http://www.adb.org>).

²² Tamże.

²³ UNCTAD FDI Statistics (<http://stats.unctad.org/fdi>).

wobec siebie pokrewne. Niemniej jednak, na podstawie dostępnych danych, można wyciągnąć pewne wnioski.

Rys. 2. Napływ BIZ do Indii w latach 1991-2007 (mln USD)

Źródło: UNCTAD FDI Statistics (<http://stats.unctad.org/fdi>).

Można zauważyć, że strukturę napływu BIZ do Indii według sektorów gospodarki zdeterminowała polityka BIZ. Generalnie napływ BIZ dotyczył kapitałochłonnych i innowacyjnych działów przemysłu oraz usług, czyli tych, które władze Indii szczególnie preferowały już od 1991 r., czego egzemplifikacją jest najwyższy udział sektora usług w ogólnej wielkości napływu BIZ do Indii. W okresie od kwietnia 2000 r. do września 2008 r., dla którego dostępne są dane, jego udział wyniósł 20,87%. Równie wysoki udział odnotował sektor sprzętu i oprogramowania komputerowego – było to 11,95%. Kolejnymi sektorami były: telekomunikacja (7,99%), sektor budowlany (6,47%), sektor nieruchomości (5,63%), przemysł samochodowy (3,88%), sektor energetyczny (3,73%), sektor metalurgiczny (3,34%), sektor paliwowy (2,86%) i sektor chemiczny (2,49%) oraz produkcja cementu i gipsu (2,19%). Pozostałe wyodrębnione sektory miały udział niższy niż 2% w ogólnej wielkości napływu BIZ²⁴.

²⁴ Por. *India FDI Fact Sheet – September 2008* (<http://dipp.nic.in>).

5. Zakończenie

W pierwszej części dokonano syntetycznej analizy zmian prawnych w zakresie podejmowania BIZ w Indiach w latach 1991-2008 i ich efektu, w drugiej części ukazano efekt reform, jakim jest obowiązujący stan prawny na początku 2009 r., a następnie dokonano analizy i oceny wielkości napływu BIZ do Indii w okresie, dla którego dostępne są zweryfikowane dane statystyczne.

Z przeprowadzonych badań wynika, po pierwsze, że istnieje ścisły związek pomiędzy fazami liberalizacji BIZ, szczególnie pierwszą i trzecią, a dynamiką zmian wielkości BIZ w tym kraju, po drugie, iż istnieje związek pomiędzy procesem zmian regulacji w zakresie BIZ w odniesieniu do poszczególnych sektorów a udziałem tych sektorów w ogólnej wielkości napływu BIZ do Indii. Mając na uwadze powyższe konkluzje, można sformułować wniosek końcowy, iż głównym czynnikiem rozwoju BIZ w Indiach były uwarunkowania prawne podejmowania BIZ w tym kraju, co wynika z faktu, iż ewentualne wystąpienie innych korzyści lokalizacyjnych, przy jednoczesnym braku zmian w regulacjach prawnych podejmowania BIZ, nie przyniosłoby rozwoju BIZ lub rozwój ów miałby ograniczony charakter.

Literatura

Balance of Payments Manual – Fifth Edition, IMF, Washington 1993.

Cyerson E., *Korporacje wielonarodowe. Prawidłowości ekspansji zagranicznej*, PWN, Warszawa 1981.

Datt R., Sundharam K.P.M., *Indian Economy*, S. Chand & Company Ltd., New Delhi 2005.

Foreign Direct Investment Policy – April 2006, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 2006.

<http://dipp.nic.in>.

<http://irp.krakow.pl>.

<http://nytko.eu>.

<http://www.adb.org>.

<http://www.rbi.org.in>.

<http://www.unctad.org>.

India FDI Fact Sheet – May 2006, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 2006.

Investing in India – Foreign Direct Investment– Policy and Procedures March 2005, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 2005.

Investing in India: Foreign Direct Investment Policy and Procedures – March 2009, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 2009.

Manual on Foreign Direct Investment in India – Policy and Procedures – May 2003, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 2003.

Nytko M., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne: determinanty atrakcyjności inwestycyjnej Indii*, [w:] *Internacjonalizacja, globalizacja i integracja we współczesnej gospodarce światowej*, red. T. Sporek, AE, Katowice 2006, s. 265-277.

- Nytko M., *Charakter władzy państwa a rozwój społeczny – analiza porównawcza krajów rozwijających się Azji Południowej, Południowo-Wschodniej i Wschodniej*, [w:] *Państwo w świecie współczesnym*, red. K. Trzeciński, ASPRA-JR, Warszawa 2006.
- Nytko M., *Koszty transakcyjne jako determinanta kooperacji i tworzenia relacji partnerskich przedsiębiorstw zagranicznych i lokalnych w Indiach*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009.
- Nytko M., *Liberalisation of Indian Foreign Direct Investment Policy: 1991-2006*, Zeszyty Studiów Doktoranckich nr 32, AE, Poznań 2007, s. 51-72.
- Nytko M., *Metodologia badań skutków bezpośrednich inwestycji zagranicznych ex post w kraju goszczącym*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009.
- Nytko M., *Międzynarodowa pozycja konkurencyjna Indii w zakresie bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009.
- Nytko M., *Międzynarodowe public relations Indii (Country Branding)*, Working Papers and Reprint Series no. 10, AE, Poznań 2006.
- Nytko M., *Model T. Ozawy jako narzędzie prognozy skutków rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009.
- Nytko M., *Reformy podatkowe w Indiach w latach 1991-2005*, Zeszyty Studiów Doktoranckich nr 27, AE, Poznań 2006, s. 53-69.
- Nytko M., *Znaczenie bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla rozwoju gospodarczego Podkarpacia*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009.
- Nytko M., *Znaczenie bezpośrednich inwestycji zagranicznych w rozwoju gospodarczym krajów rozwijających się*, [w:] *Wyzwania międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju*, red. K. Czaplicka, ASPRA-JR, Warszawa 2007/2008, s. 163-178.
- OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment – Third Edition*, OECD, Paris 1996.
- Press Notes*, no. 1 (1991 series) and next to no. 6 (2008 series), DIPP, MCI, GOI, New Delhi 1991-2008.
- Statement on Industrial Policy*, DIPP, MCI, GOI, New Delhi 1991.
- Weresa M.A., *Inwestycje niemieckie w Polsce a handel bilateralny: substytucja czy komplementarność?*, Instytut Gospodarki Światowej, SGH, Warszawa 2002.
- World Investment Report 1991*, UNCTAD, New York 1991 & next.
- World Investment Report 2005*, UNCTAD, New York 2005.

LEGAL CONDITIONINGS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN INDIA

Summary

The purpose of this study is to analyze the legal conditionings of foreign direct investments (FDI) in India between 1991 and 2008, and to review the implication of that on increasing FDI inflows into this country. The survey has shown steps undertaken towards liberalization of FDI regime in India between 1991 and 2008, and the legal conditionings of FDI in India in 2009. The final conclusion has been made that the gradual reduction of barriers resulted in significant increase of FDI inflows into India, and liberalization of FDI regulations seems to be the most important determinant of FDI inflows to this country.